

M.Com Semester - 4 (CBCS) Examination
March/April - 2026 (As Per Syllabus Year June-2019)
Advanced Cost & Management Accounting (Elective)

Time: 2:30 Hours

Marks: 70

Instructions:

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

પ્રશ્ન.૧ રામ લી. પ્રક્રિયા A, B, અને C અધિકારી દ્વારા મિલના મેનેજર ને હિસાબી અહેવાલ આપવામાં આવે છે. (૨૦)

મિલના મેનેજર, મુખ્ય ઈજનેર ની સાથે મળીને ટેકનીકલ ડિરેક્ટર ને અહેવાલ આપે છે વેચાણ મેનેજર વિજ્ઞાપન -જાહેરાત મેનેજર ની સાથે મળીને, માર્કેટીંગ ડિરેક્ટર ને અહેવાલ આપે છે અને માર્કેટીંગ ડિરેક્ટર, ટેકનીકલ ડિરેક્ટરની સાથે મળીને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર ને અહેવાલ આપે છે આ મિલના હિસાબી ચોપડામાંથી કોઈ એક સમયગાળા માટે નીચે મુજબ માહિતી મળે છે. મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, માર્કેટીંગ ડિરેક્ટર, ટેકનીકલ ડિરેક્ટર અને મિલ મેનેજર માટે જવાદારીલક્ષી હિસાબી અહેવાલ તૈયાર કરો

વિગત	અંદાજીત રૂ.	વિચલન રૂ.	વિગત	અંદાજીત રૂ.	વિચલન રૂ.
મુસાફરી ખર્ચ	42,000	40,000	જાળવણી વિભાગ ની મજૂરી	2,55,000	2,60,000
જાહેરાત વિભાગ નો પગાર અને વહીવટી ખર્ચ	1,30,000	1,20,000	સેવાખર્ચ વિભાગ A	1,65,000	1,50,000
વેચાણ કમિશન	2,40,000	2,50,000	સેવાખર્ચ વિભાગ B	1,90,000	2,00,000
મજૂરી - વિભાગ A	8,40,000	8,00,000	સેવાખર્ચ વિભાગ C	3,50,000	3,00,000
વિભાગ B	6,20,000	6,00,000	વેચાણ વિભાગ નો પગાર અને વહીવટી ખર્ચ	95,000	1,00,000
વિભાગ C	5,12,000	5,00,000	જાહેરાત ખર્ચ	1,98,000	2,00,000
માલસામગ્રી-વિભાગ A	29,20,000	28,00,000	ટેકનીકલ ડિરેક્ટરના પગાર અને વહીવટી ખર્ચ	2,00,000	1,75,000
માલસામગ્રી-વિભાગ B	1,05,000	1,00,000	માર્કેટીંગ ડિરેક્ટરના પગાર અને વહીવટી ખર્ચ	1,90,000	2,00,000
માલસામગ્રી-વિભાગ C	6,40,000	7,00,000	મેનેજિંગ ડિરેક્ટર નો ઓફીસ પગાર	2,70,000	2,50,000
જાળવણી વિભાગ-સેવાખર્ચ	60,000	50,000	મિલ મેનેજર નો પગાર	1,05,000	1,00,000
જાળવણી સ્ટોર્સ	1,90,000	2,00,000	વેચાણ	88,00,000	1,00,00,000

પ્રશ્ન.૧ (A) નીચેના પત્રક માંથી ખૂટતી માહિતી શોધો

(૧૦)

વિગત	વિભાગ A	વિભાગ B	વિભાગ C
વેચાણ	2,40,000	3,00,000	4,00,000
કાર્યકારી આવક	(?)	1,00,000	(?)
કાર્યકારી મિલકત(મૂડી રોકાણ)	1,20,000	(?)	2,00,000
રોકાણ પર વળતર(ROI)	15%	10%	20%
ઓછામાં ઓછો જરૂરી વળતર નો દર	10%	(?)	(?)
શેષ આવક	(?)	20,000	00

(B) શેષ આવક અને રોકાણ પર વળતર નીચેના કોષ્ટકમાં ખૂટતી માહિતી:

(૧૦)

વિગત	D કંપની ના રૂ.	વિભાગ X	વિભાગ Y	વિભાગ Z
કાર્યકારી નફો	4,20,000	80,000	1,80,000	3,00,000
સંપત્તિ રોકાણ	41,70,000	8,00,000	12,50,000	17,00,000
ન્યૂનતમ જરૂરી ROR 10%	4,17,000	80,000	1,25,000	1,70,000
શેષ આવક	(?)	(?)	(?)	(?)
રોકાણ પર વળતર	(?)	(?)	(?)	(?)

પ્રશ્ન.૨ જાન્યુઆરી 2023 ના રોજ HRC લિમિટેડની પ્રક્રિયા નંબર K ની વિગતો નીચે મુજબ છે:

(૨૦)

અર્ધ તૈયાર માલ નો શરૂ સ્ટોક નથી

પ્રક્રિયા માં દાખલ કરેલ એકમો 20,000 એકમદીઠ રૂ.3

જાન્યુઆરી મહિના દરમિયાન પ્રક્રિયાનો ખર્ચ

(1) માલસામાન: 29,300 રૂ. (2) મજૂરી: 42,296 રૂ.

(3) શીરોપરી ખર્ચ : 84,000 રૂ.

સામાન્ય બગાડદાખલ કરલ એકમો ના 1% લેખે.

પ્રક્રિયાના અંતે અધૂરા એકમો 700

જેની પૂર્ણતાની કક્ષા:

(1) માલસામાન: 100%, (2) મજૂરી: 50%, (3) શીરોપરી ખર્ચ: 50%

પ્રક્રિયાના અંતે તૈયાર માલના ઉત્પાદનના એકમો 19,000

અસામાન્ય બગાડની પૂર્ણતા કક્ષા:

(1) માલસામાન: 100%, (2) મજૂરી: 80%, (3) શીરોપરી ખર્ચ: 80%

સામાન્ય બગાડ એકમદીઠ રૂ.1.00 ના ભાવે વેચવામાં આવે છે

અસામાન્ય બગાડના એકમો એકમદીઠ રૂ. 2.50 ભાવે વેચવામાં આવે છે

ઉપર ની માહિતી પરથી-

(1) પૂર્ણ એકમો દર્શાવતું પત્રક

(2) એકમદીઠ પડતર દર્શાવતું પત્રક

(3) મૂલ્યાંકન દર્શાવતું પત્રક

(4) પ્રક્રિયા K નું ખાતું

(5) અસામાન્ય બગાડનું ખાતું

પ્રશ્ન.૨ પ્રક્રિયા નં.-૨ ને લગતી માહિતી નીચે મુજબ છે.

શરૂઆત નો સ્ટોક ૨,૦૦૦ એકમો રૂ. ૪,૦૦૦

પૂર્ણતાની કક્ષા:: (૧) માલસામાન: ૮૦%, (૨) મજૂરી : ૫૦%, (૩) પરોક્ષ ખર્ચા: ૪૦%

પ્રક્રિયા નં.-૧ ખાતે થી લાવ્યા ૧૨,૦૦૦ એકમો રૂ. ૫૦,૨૦૦.

પ્રક્રિયા નં.-૩, ખાતે લઈ ગયેલા એકમો ૧૦,૦૦૦

પ્રક્રિયા નં.-૨ માં દાખલ કરેલ પ્રત્યક્ષ માલસામાન રૂ. ૩૧,૨૦૦.

પ્રત્યક્ષ મજૂરી રૂ.૨૧,૪૦૦. પરોક્ષ ખર્ચા રૂ.૩૨,૭૦૦.

આખર સ્ટોક ૩,૦૦૦ એકમો.

પૂર્ણતાની કક્ષા:: (૧) માલસામાન: ૭૦%, (૨) મજૂરી: ૬૦%, (૩) પરોક્ષ ખર્ચા: ૬૦%

ભંગારમાં કાઢી નાખેલ એકમો ૧,૦૦૦ એકમો.

પૂર્ણતાની કક્ષા:: (૧) માલસામાન: ૧૦૦%, (૨) મજૂરી: ૮૦%, (૩) પરોક્ષ ખર્ચા: ૮૦%

દાખલ કરેલ એકમોના ૧૦% સામાન્ય બગાડ છે. ભંગાર તરીકે કાઢી નાખેલ એકમો, એકમદીઠ

રૂ. ૬ લેખે વેચવામાં આવે છે.

તૈયાર કરો :

(૧) પૂર્ણ એકમો દર્શાવતું પત્રક

(૨) પડતર નું પત્રક

(૩) મુલ્યાંકનનું પત્રક

(૪) પ્રક્રિયા ૨ નું ખાતું તૈયાર કરો

પ્રશ્ન.૩ DR શિયેટરની ૩૧-૩-૨૦૨૦ ના રોજ પૂરા થતા વર્ષ માટે માહિતી નીચે મુજબ છે:

(૧૫)

પગાર: મેનેજર ૧: રૂ. ૮,૦૦૦ પ્રતિ માસ

વોયમેન ૮: દરેકનો માસિક પગાર રૂ. ૧,૬૦૦

ઓપરેટર્સ ૨: દરેકનો માસિક પગાર રૂ. ૪,૦૦૦

ક્લાર્ક ૨: દરેકનો માસિક પગાર રૂ. ૨,૪૦૦

વિગત	રકમ (રૂપિયામાં)
ઓફિસ ખર્ચ	૮૭,૨૦૦
પાવર અને ઓઈલ	૯૦,૦૦૦
કાર્બન	૩૦,૦૦૦
સામાન્ય ખર્ચ	૯૧,૫૨૦
જાહેરાત ખર્ચ	૧,૨૦,૦૦૦
પ્રિન્ટિંગ ચાર્જ	૩,૬૩,૨૦૦

મકાનની અંદાજિત કિંમત રૂ. ૨૦,૦૦,૦૦૦ છે અને તેનું અંદાજિત આયુષ્ય ૨૦ વર્ષ છે. પ્રોજેક્ટર અને સાધનોની કિંમત રૂ. ૧૨,૦૦,૦૦૦ છે, જેના પર ૧૦% ઘસારો ગણવો.

વર્ષ દરમિયાન દરરોજ ત્રણ શો રાખવામાં આવે છે. કુલ ક્ષમતા ૭૫૦ બેઠકોની છે. જેમાં નીચલા વર્ગની ૩૦૦ બેઠકો, ઉચ્ચ વર્ગની ૨૫૦ બેઠકો અને બાલ્કનીની ૨૦૦ બેઠકો છે. વપરાયેલી ક્ષમતા કુલ ક્ષમતાના ૮૦% છે.

એવું માનવામાં આવે છે કે દરેક વર્ગને ૧:૨:૩ ના પ્રમાણમાં ફાળવવામાં આવ્યું છે, પછી દરેક પુરુષ દીઠ ગણતરી કરો અને વર્ષના ૩૬૦ દિવસ ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ.

જો વ્યવસ્થાપક મંડળ કુલ આવક પર ૨૫% વળતરની અપેક્ષા રાખે છે, તો દરેક વર્ગ માટે પ્રતિ વ્યક્તિ ટિકિટનો દર નક્કી કરો. મનોરંજન કરને અવગણો.

અથવા

પ્રશ્ન.૩ એક વસ્તુ જેની ઉત્પાદન પડતર નીચે મુજબ છે તેની વેચાણ કિંમત શોધો

માલસામાન રૂ. 80,000

મજૂરી રૂ. 70,000

પરોક્ષ ખર્ચા રૂ. 50,000

વસ્તુ નું વેચાણ અને ઉત્પાદન 1,00,000 એકમોનું છે. સ્થિર મિલકતોમાં રોકાયેલી મૂડી રૂ. 1,96,000 છે, જ્યારે ચાલુ મિલકતોમાં રોકાયેલી મૂડી વેચાણના 40% છે.

ચોખ્ખી કમાણીના 40% લેખે કરવેરા ચૂકવ્યા બાદ ચોખ્ખી રોકાયેલી મૂડી પર 12% વળતર અપેક્ષિત છે.

પ્રશ્ન.૪ (A) સંચાલકીય ઓડિટને વ્યાખ્યાયિત કરો અને તેનો વિસ્તાર અને કાર્યક્ષેત્ર સમજાવો. (0૮)

(B) ઉત્પાદકતા માપન ગુણોત્તરનું વર્ણન. (0૭)

અથવા

પ્રશ્ન.૪ (A) નાણાકીય ઓડિટ અને મેનેજમેન્ટ ઓડિટ વચ્ચેના તફાવતનું વર્ણન કરો. (0૮)

(B) ખર્ચ વ્યવસ્થાપનના ચાર સ્તંભોનું વર્ણન કરો. (0૭)

ENGLISH VERSION

Que.1 Ram Ltd. submit accounting reports to factory manager for three departments A, B and C. Factory manager with chief engineer gives their reports to technical directors. Sales manager with advertising managers gives their reports to marketing directors and marketing directors with Technical directors gives their reports to managing directors. Following information has been found from the books of account of this factory. You are required to prepare responsibility accounts reports for the managing director, marketing director, technical director and factory manager from this information. (20)

Particulars	Budgetary Rs	Variance Rs	Particulars	Budgetary Rs.	Variance Rs.
Travels Expenses	42,000	40,000	Wages - stores	2,55,000	2,60,000
Salary Ex.-Advertising dept.	1,30,000	1,20,000	Services Expense-Dept. A	1,65,000	1,50,000
Sales commission	2,40,000	2,50,000	Services Expense-Dept. B	1,90,000	2,00,000
Wages – Dept. A	8,40,000	8,00,000	Services Expense-Dept. C	3,50,000	3,00,000
Dept. B	6,20,000	6,00,000	Admin. Ex. – Sales dept.	95,000	1,00,000
Dept. C	5,12,000	5,00,000	Advertising Exp.	1,98,000	2,00,000
Materials - Dept. A	29,20,000	28,00,000	Admin. Ex. Technical director.	2,00,000	1,75,000
Materials – Dept. B	1,05,000	1,00,000	Admin. Ex. – Marketing director.	1,90,000	2,00,000
Materials – Dept. C	6,40,000	7,00,000	Office salary – Managing director.	2,70,000	2,50,000
Services Expense-stores	60,000	50,000	Salary – factory	1,05,000	1,00,000
Stores	1,90,000	2,00,000	Sale	88,00,000	1,00,00,000

OR

Que.1 (A) Supply the missing data in the following table: (10)

Particulars	Division A	Division B	Division C
Sales	2,40,000	3,00,000	4,00,000
Operating Income	(?)	1,00,000	(?)
Operating Assets Investment	1,20,000	(?)	2,00,000
Return on Investment	15%	10%	20%
Minimum Required ROR	10%	(?)	(?)
Residual Income	(?)	20,000	00

(B) Residual Income and Return on Investment the missing data in the following table: (10)

Particulars	D Co. Rs	Division X	Division Y	Division Z
Operating Profit	4,20,000	80,000	1,80,000	3,00,000
Assets Investment	41,70,000	8,00,000	12,50,000	17,00,000
Minimum Required ROR 10%	4,17,000	80,000	1,25,000	1,70,000
Residual Income	(?)	(?)	(?)	(?)
Return on Investment	(?)	(?)	(?)	(?)

Que.2 Particulars of Process K of HRC company Ltd as on January 2023 are as under: (20)

No Opening stock of work in progress

Input units 20,000 cost Rs. 3 per unit

Process cost during January month

(1) Direct Material:29,300 Rs, (2) Wages:42,296 Rs, (3) Overheads:84,000 Rs

Normal loss 1% of input.

In completed Units 700

Degree of completion: (1) Material: 100%, (2) Wages: 50%, (3) Overheads: 50%

Completed units 19,000

Degree of completion of Abnormal loss:

(1) Material: 100%, (2) Wages: 80%, (3) Overheads: 80%

Units Scrapped as normal loss were sold at Rs.1.00 per unit.

All the units of abnormal loss selling price Rs. 2.50 per unit

Prepare:

- (1) Statement of equivalent units
- (2) Statement of cost per units
- (3) Valuation statement
- (4) Process K Account
- (5) Abnormal Loss Account

OR

Que.2 Following data related to process-2

Opening stock in progress 2,000 units Rs.4000

Degree of completion: (1) Material: 80%, (2) Wages: 50%, (3) Overheads: 40%

Received during month from process-1, 12,000 units Rs.50,200.

Transferred to process 3, 10,000 units

Expenses incurred during the month in process-2 Material- Rs.31,200.

Wages - Rs.21,400. Overheads - Rs.32,700.

Closing work in process 3,000 units.

Degree of completion: (1) Material: 70%, (2) Wages: 60%, (3) Overheads: 60%

Units scrapped 1,000 units.

Degree of completion: (1) Material: 100%, (2) Wages: 80%, (3) Overheads: 80%

Normal loss 10% of the Input Unit

Scrap realized Rs.6 per unit.

Prepare:

- (1) Statement of equivalent units
- (2) Statement of cost per units
- (3) Valuation statement
- (4) Process 2 Account

Que.3 The following information of DR Theatre for the year ending 31-3-2020: (15)

Salary: A (one) Manager's salary Rs. 8,000 per month.
 8 watchmen: each has monthly salary Rs. 1,600
 2 Operators: each has monthly salary Rs. 4,000
 2 Clerks: each has monthly salary Rs. 2,400

Particulars	Rs
Office expenses	87,200
Power and oil	90,000
Carbon	30,000
General expenses	91,520
Advertisement expenses	1,20,000
Printing Charge	3,63,200

Estimated value of building is Rs. 20,00,000 and its estimated life is 20 years. Project and equipment of which, valued Rs. 12,00,000 on which charge depreciation 10%.

During the year three show are kept per day. Total capacity is of 750 seats. Of which lower class 300 seats, upper class 250 seats and balcony 200 seats. Utilised capacity is 80% of total capacity.

It is assumed that weight is assigned to each class in proportion of that 1:2:3 then calculate each per Men show 360 days of year is to be considered.

If management expect 25% return on gross income, then determine rate of ticket per person for each class. Ignore entertainment tax.

OR

Que.3 Find out the selling price of a product having following cost structure:

Material Rs. 80,000
 Labour Rs. 70,000
 Overheads Rs. 50,000

Sale and production are of 1,00,000 units. Capital employed in fixed is Rs. 1,96,000 and that in current assets is 40% of sale.

12% return is expected on capital employed and after paying tax at 40% of net earnings.

Que.4 (A) Define Management Audit and explain its Area and Scope (08)
 (B) Describe of the Productivity measuring ratios (07)

OR

Que.4 (A) Describe of the Difference of between Financial audit and management audit (08)
 (B) Describe of the four pillars of cost management (07)
